

OBSAH

Předmluva	3
I. ISOMERISACE	5
Úvod	5
Isomerisace s hlediska thermodynamiky	7
Isomerisační reakce	10
A. Isomerisace parafinů	10
B. Isomerisace olefinických derivátů.	11
C. Isomerisace způsobená strukturálním přesmykem a současným přemístěním dvojně vazby	12
Technické isomerisace	13
Isobutan z butanu	13
Kamfen z terpentinové silice.	17
II. HYDROGENACE	18
Úvod	18
Hydrogenační katalysátory	21
Jiné faktory ovlivňující hydrogenaci	24
Rovnovážné stavy při hydrogenaci	26
Technické hydrogenační pochody	28
Výroba vodíku	28
Ethylen z acetyleny	30
Hydrogenace olejů a kapalných tuků	31
Cyklohexanol	34
Methylcyklohexanol	35
Butandiol-1,3	36
Butanol z krotonaldehydu	37
Butandiol-1,4	39
Hexamethylendiamin hydrogenací nitrilu kyseliny adipové	41
Methylalkohol z vodního plynu	41
Synthesa vyšších alkoholů z vodního plynu	47
Synol-proces	48
Rozkladná hydrogenace invertního cukru	49
III. DEHYDROGENACE	51
Úvod	51
Dehydrogenační reakce	52
A. Dehydrogenace uhlovodíků	52
1 Dehydrogenace parafinů	52
2. Dehydrogenace olefinů	54
3. Dehydrogenace cykloparafinů	56

4. Dehydrogenace postranních řetězců aromatických uhlovodíků . . .	57
5. Dehydrokondensace	57
6. Dehydrocyklisace	58
B. Dehydrogenace alkoholů	61
1. Dehydrogenace primárních alkoholů na aldehydy	61
2. Dehydrogenace primárních alkoholů na ketony	63
3. Dehydrogenace sekundárních alkoholů na ketony	63
4. Dehydrogenace primárních alkoholů na estery	64
Technické dehydrogenační pochody	64
Ethylen	64
1. Pyrolysa směsi ethanu a propanu	65
2. Dehydrogenace ethanu.	66
3. Parciální oxydace ethanu	66
Dehydrogenace butanu	67
Butadien	71
1. Dehydrochlorací dichlorbutanu	72
2. Dehydrogenací n-butanu nebo n-butenů	72
Styren	76
Acetylen	80
1. Pyrolysou organických sloučenin	81
2. Přímou syntesou	81
3. Krakováním methanu v elektrickém oblouku	81
4. Thermickým krakováním v regenerativním systému	85
5. Částečným spalováním methanu s kyslíkem	87
Čištění acetylenu	89
6. Acetylen z karbidu vápnicku	89
Práce s acetylenem	91
Difenyl	93
Toluen z n-heptanu	94
Formaldehyd	97
Butyrolakton	101
Ketony dehydrogenací alkoholů	103
Cyklohexanon	104
IV. HYDRATAČE	105
Úvod	105
Hydratační reakce	106
A. Hydratace uhlovodíků	106
1. Hydratace olefinů	106
2. Hydratace alkinů	110
B. Hydratace epoxydů	111
Technické hydratační pochody	112
Výroba isopropanolu, isopropyletheru, sek. butanolu a sek. butyletheru	112
Acetaldehyd z acetylenu	116
Výrobní pochod s rtuťnatým katalysátorem	117
V. DEHYDRATAČE	120
Úvod	120
Dehydratační reakce	121
A. Intramolekulární dehydratace	121

1. Dehydratace alkoholů na olefiny	121
2. Dehydratace alkoholů na diolefiny	122
3. Dehydratace hydroxysloučenin na nenasycené sloučeniny	123
4. Dehydratace amidů na nitrily	123
5. Dehydratace oxykyselin na laktony	124
B. Intermolekulární dehydratace	124
1. Dehydratace alkoholů na ethery	124
2. Dehydratace di- a polytopických alkoholů na ethery	125
3. Dehydratace kyselin na anhydridy	125
Technické dehydratace	125
Ethylether katalytickou dehydratací v plynné fázi	125
Ethylen z ethanolu	126
Akrolein	127
Dioxan	128
Acetanhydrid	130
Dehydratace kyseliny octové	131
Wackerův způsob z ketenu	131
Kyanovodík	132
Butadien	133
A. Dehydratací 1,3-butandiolu	133
B. Dehydratací 1,4-butandiolu	136
C. Pyrolýsou dioctanu 2,3-butandiolu	138
D. Konversí ethanolu	140
1. Lebeděvův proces	141
2. Ostromyšlenského způsob	144
Čištění butadienu	145
VI. OXYDACE	147
Úvod	147
Oxydační reakce	148
A. Chemickými činidly	148
1. V kyselém prostředí	149
a) kyselina dusičná	149
b) kysličník chromový	150
c) kysličník mangančitý	151
2. V alkalickém nebo neutrálním prostředí	151
a) manganistan draselný	151
b) alkalické chlornany	152
c) aromatické nitrolátky	152
d) oxydace methodou Oppenauerovou	153
B. Oxydace vzdušným kyslíkem	153
1. Oxydace uhlovodíků	155
a) oxydace parafinů	155
b) oxydace olefinů	162
c) oxydace aromatických uhlovodíků vzduchem	163
2. Oxydace kyslíkatých sloučenin vzduchem	166
Zařízení pro oxydaci vzdušným kyslíkem	167
Technické oxydace	168
Oxydace parafinů na mastné kyseliny	168
Ftalanhydrid	171

Kyselina octová a acetanhydrid z acetaldehydu	174
Anthrachinon z anthracenu	177
Kyselina maleinová	179
Kyselina šťavelová z řepného cukru	180
Ethylenoxyd přímou oxidací ethylenu	182
Formaldehyd přímou oxidací methanu	183
VII. REDUKCE	184
Úvod	184
Redukční činidla	184
A. Kyselé prostředí	184
B. Neutrální prostředí	185
C. Alkalické prostředí	185
Redukční reakce	186
A. Redukce nitroderivátů na aminy	186
1. Redukce v kyselém prostředí	187
2. Redukce v alkalickém prostředí	189
a) Redukce Zn v slabě alkalickém prostředí	189
b) Redukce hydrosiřičitanem Na v alkalickém roztoku	190
c) Redukce sirníky	190
d) Redukce Zn nebo Fe v silně alkalickém prostředí	191
B. Redukce kyslíkatých látek	192
1. Redukce esterů sodíkem	192
2. Redukce chinonů	194
3. Redukce karbonylové skupiny	195
C. Redukce halogenderivátů	195
Zařízení	195
Technické redukce	196
Anilin	196
1. Redukcí nitrobenzenu železem	196
2. Redukcí vodíkem	199
3. Redukcí redukčními plyny	200
p-Fenylendiamin	200
m-Nitranilin z m-dinitrobenzenu	202
Pikraminová kyselina	203
Benzidin	204
Hydrochinon	205
VIII. ESTERIFIKACE	207
Úvod	207
Esterifikační reakce	208
A. Estery minerálních kyselin	208
1. Z kyseliny a alkoholu	208
2. Z chloridů kyselin	209
B. Estery organických kyselin	210
1. Přímá esterifikace	212
2. Alkoholysa	213
3. Acidolysa	214
4. Esterifikace amidů	214
5. Esterifikace anhydridy kyselin	214

6. Esterifikace acylchloridy	214
7. Estery Williamsonovou reakcí	214
8. Estery z anhydridů dikarbonových kyselin	215
9. Esterifikace sirouhlíkem.	215
10. Estery adicí	216
11. Esterifikace nitrilů	217
12. Estery z aldehydů	217
13. Estery z alkoholů.	217
14. Estery z CO	218
Katalýza při esterifikaci	218
Posunutí rovnováhy esterifikační reakce.	219
Technické esterifikace	221
Nitroglycerin	221
Octan ethylnatý	223
Amylacetát alkoholysou	225
Butylacetát	226
Sekundární octan butylnatý a amylnatý	227
Octan methylnatý	228
Ethylacetát z ethanolu	229
Mléčnan ethylnatý	230
Acetiny	231
Dibutylftalát	232
Malonan ethylnatý	233
IX. HYDROLYSA	235
Úvod	235
Hydrolytická činidla	235
Hydrolytické reakce	237
A. Katalysované vodíkovými ionty	237
B. Katalysované ionty OH'	240
Technické hydrolysy	242
Hydrolysa tuků Tvičelovým činidlem	242
Ethylenglykol z ethylenchloridu	242
Fenol z chlorbenzenu	243
1. Hydrolysou louhem	244
2. Raschigův výrobní způsob	247
α -Naftol z α -naftylaminu.	249
X. HALOGENACE	251
Úvod	251
Halogenační reakce	252
1. Přímá halogenace substitucí	252
1. chlorace uhlovodíků	255
a) chlorace nasycených uhlovodíků	255
b) chlorace nenasycených uhlovodíků	257
c) chlorace aromatických uhlovodíků	258
2. chlorace kyslíkatých derivátů.	259
Theorie halogenačních reakcí	260
2. Vznik organických halogenderivátů adicí halogenů, halogenvodíků nebo jiných sloučenin halogenu	262

3. Zavedení halogenu záměnou za jiné skupiny v organických sloučeninách	265
Technické chlorace	267
Chlorace methanu	267
Kyselina chloroctová	268
Chloral	270
Chloroform	273
Chlorbenzen	274
Vinylchlorid	277
Tetrachlorethan	283
Trichlorethylen	284
Ethylenchlorhydrin	286
Ethylenoxyd	288
Difluordichlormethan	290
XI. NITRACE	291
Úvod	291
Nitrační reakce	296
Technická zařízení pro nitraci	299
Technická nitrace	302
Nitrobenzen	302
Kyselina pikrová	304
Nitroparafiny	306
XII. SULFONACE	308
Úvod	308
Použití sulfonových kyselin a jejich derivátů	308
Sulfonační činidla	309
1. kyselina sírová	309
2. oleum	309
3. kyslíčnick sírový	310
4. kyselina chlorsulfonová	310
5. kyslíčnick siřičitý	310
6. siřičitany	311
Sulfonační reakce	311
A. Alifatické sloučeniny	311
1. nasycené	311
a) přímá sulfonace	311
b) substituční a adiční reakce s SO_3	312
c) oxydace sírových sloučenin	312
2. nenasycené	312
B. Aromatické sloučeniny	313
1. monocyklické	313
2. polycyklické	314
C. Heterocyklické	315
Identifikace a analýsy sulfonových produktů	316
Dělení sulfokyselin	316
Reakční mechanismus sulfonace	317
Fyzikální a chemické vlivy při sulfonaci	318
1. Koncentrace sulfonovadla	318

2. Reakční teplota	319
3. Doba reakce	320
4. Katalysátory	320
Technické provedení a zařízení	321
Koncentrace odpadních kyselin	322
Technické sulfonace	323
Sacharin	323
Kyselina sulfanilová	323
Mersoly a mersoláty	324
Hostapon	326
1. fotochemickým způsobem	326
2. acetanhydridovým způsobem	326
Kyselina naftalen-2-sulfonová	328
1-Amino-2-naftol-4-sulfokyselina	329
Kyselina benzensulfonová	330
1. jednorázová sulfonace v kapalně fázi	330
2. jednorázová sulfonace v plynné fázi	330
3. nepřetržitá sulfonace podle Denise a Bulla	331
4. nepřetržitá sulfonace v kapalně fázi	331
5. nepřetržitá sulfonace v plynné fázi	332
Anthrachinon sulfonové kyseliny	333
1. Anthrachinon-1-sulfonová kyselina	333
2. Anthrachinon-2-sulfonová kyselina	334
Kyselina sulfoolejová	334

XIII. ALKYLACE	335
Úvod	335
Alkylační činidla	336
Alkylační reakce	337
I. Alkylace na kyslíku	337
II. Alkylace na síře	338
III. Alkylace na dusíku	339
IV. Alkylace na uhlíku	339
1. Friedel-Craftsova alkylace	341
A. parafinů	341
B. aromatických uhlovodíků	342
C. alkylace fenolů	343
D. alkylace heterocyklů	344
2. Alkylace jinými katalysátory než $AlCl_3$	345
A. parafinických uhlovodíků	345
B. aromatických uhlovodíků	346
C. fenolů	347
V. Alkylace kovů	347
VI. Alkylace metaloidů	348
Alkylační podmínky všeobecně	349
Zařízení pro alkylaci	349
Technické alkylace	350
Toluen z benzenu a methanolu	350
Ethylbenzen	351
Triisopropylbenzen	354

Isododecylfenol	355
Sodná sůl dibutylnaftalensulfokyseliny	355
Fenacetin	356
Ethery ethylenglykolu	357
Dimethylanilin	358
1. v kapaln� fázi	358
2. v plynn� fázi	359
Tetraethylolovo	360
XIV. AMINACE	361
�vod	361
Pou�ivan� amina�n� činidla	362
Faktory, které ovlivňují amina�n� reakci	363
Amina�n� katalysátory	364
p _H reakční směsi	364
Rovnováha amina�n� reakce	365
Mechanismus amina�n� reakce	366
Za�izen� pro amina�n� procesy	366
Amina�n� reakce	367
A. Substituční	367
1. Náhrada halogenu	367
a) alifatick� aminy	367
b) aromatick� aminy	368
2. Náhrada skupiny $-\text{SO}_3\text{H}$ nebo $-\text{O} \cdot \text{SO}_3\text{H}$	369
3. Náhrada hydroxyskupiny	370
a) alkoholů	370
b) aminace fenolů	371
4. Amonolysa karbonylov� skupiny	373
a) aldehydy	373
b) ketony	373
5. Náhrada labilní nitroskupiny	374
B. Adi�n� amina�n� reakce	375
1. Adice na olefiny	375
2. Adice na alkylenoxydy	376
3. Adice na CO_2	376
4. β -Alanin z akrylonitrilu	377
5. Adice na $-\text{C} \equiv \text{N}$	377
6. Dikyandiamid a melamin z kyanamidu	378
Dělení amin�	378
Technick� aminace	379
Methylaminy	379
Ethylendiamin	381
p-Nitranilin	382
Hexamethylentetramin	383
Diethylamin	384
Anilin z chlorbenzenu	384
N-methylanilin	386
Ethanolaminy	387
2-Aminoanthrachinon	388
β -Naftylamin z β -naftolu	389

Močovina	389
Regenerace amoniaku	390
XV. KONDENSACE	391
Úvod	391
Kondensační reakce	392
1. Aldolová kondensace	392
2. Benzoinová a acyloinová kondensace	395
3. Tiščenkova kondensace aldehydů	396
4. Claisenova kondensace	396
5. Friedel-Craftsova reakce	400
Podmínky Friedel-Craftsovy reakce	402
1. Katalysátor	402
2. Rozpouštědla	404
6. Jiné typy kondensačních reakcí.	404
Technické kondensace	405
Acetocetan ethylnatý	405
Octan ethylnatý z acetaldehydu	408
Benzylbenzoát	410
Aceton z kyseliny octové	411
Butindiol-(1,4)	412
Kyselina šťavelová	415
Isokyanáty	416
1. alifatické	416
2. aromatické	416
XVI. ADICE.	418
Úvod	418
Adiční reakce	418
A. Adice kysličníku uhelnatého	418
Reakční podmínky	419
Reakční mechanismus	420
Adiční reakce kysličníku uhelnatého	421
1. Adice CO na olefiny	421
2. Adice CO na acetyleny	423
3. Adice CO na halogenderiváty	423
4. Adice CO na aldehydy	424
5. Adice CO na alkoholy.	425
6. Adice CO na ethery	425
7. Adice CO na nenasycené kyseliny	426
Použití karbonylů kovů	426
Dělení reakčních produktů	427
B. Adice kyanovodíku.	428
Technické adice	430
Zpracování olefinů oxo-procesem	430
Kyselina mravenčí	432
Mravenčan methylnatý	432
Vinylacetát z acetylenu a kyseliny octové	433
Vinylalkylethery z acetylenu	435

Akrylonitril	437
1. z ethylenkyanhydrinu	437
2. z acetylenu a HCN	438
Methylmethakrylát	438
1. Adice	439
2. Zmýdelnění a esterifikace	439
Salicylová kyselina	439
Literatura	440
Rejstřík jmenný	443
Rejstřík věcný	445